

НЕ ХОЧУ РАЮ

В один з літніх днів мене і брата застукала посеред степу гроза. Взявшись за руки, ми щодуху лопотіли твердою степовою дорогою, а за нами рухалася сиза стіна, схожа на спущені пасма забрудненого льону. Чорні хмари, що наче кипіли у величезному казані, перевернутому догори дном, раз по раз гадючилися сліпучими блискавицями, і оглушливий тріскіт ще більше підганяв нас.

Степ попереду здавався ще безмежнішим, а ми — наче дві пилінки, що загубилися в його освітленому сонцем просторі.

Ось нас обігнала прозора тінь і помчала вперед; потім ще одна, темніша і важча, аж прогнувся під нею степ; свиснув навздогін вітер; дзвінко розплескалися перші краплини, і дорога стала наче подзьобана віспою. А позаду, прориваючись крізь безперервне громовиння, наростав і наростав всепоглинаючий шум водяної стіни. Той шум був найстрашніший: здавалося, велетенська хвиля ось-ось наздожене нас, захльосне, закрутить у божевільному вирі.

— Агей!

Дзвінкий хлоп'ячий голос пролунав так несподівано, що ми відразу зупинилися.

— Сюди давай! Сюди-и-и!

Лише тепер помітили ми за сотню кроків від дороги невеликий глинобитний сарайчик з напівзруйнованими стінами і білу постать, що, підстрибуючи, вимахувала руками. Круто звернувши, ми помчали стернею.

Ледве вскочили в халупу, як відразу ж зашуміла, заплюскотіла степова злива. Стало темно, як уночі. Притулившись до стіни, ми стояли, приголомшені нестримною стихією, що наче заповзлася затопити землю.

Першим порушив мовчанку хлопець, в якому я впізнав сина сусіди — Миколу.

— Скоро пройде, — упевнено сказав він, виставляючи голову в пролом стіни. — Бульки танцюють.

Я теж обережно виставив голову надвір. По численних озерцях, що заливали стерню, рясно стьобали краплини, вискакували, немов справді танцюючи, бульки. Вони то зникали, то знову появлялися на неспокійних поверхнях калюж. Мені було не зрозуміло, чому оцей танець мав провіщати кінець зливи, але Микола на два роки старший од мене, отож я не міг сумніватися в правдивості його слів.

— Ну, зараз Ілля покотиться, — сказав Микола, коли злива почала стихати. — Скидайте картузи! — крикнув він, повернувши до нас налякане обличчя.

Ми позривали кашкетки, а Микола одійшов від пролomu, забився в найтемніший куток. В ту ж мить, наче наклика на його словами, між хмарами й степом сліпучо замиготіла тонка ламана стрічка, і страшний гуркіт пригнув наші голови.

— Ставайте на коліна! — закричав Микола, і не встигли ми попадати біля нього, як знову блиснуло, тріснуло. Кинуло нас на Миколу.

— Свят, свят, свят! — захрестився Микола, дивлячись побілілими очима на миготливо-сліпучий пролом у стіні. — Господи, Сусе Христе, помилуй нас, царице небесна, спаси нас, великомученице Варваро, моли бога о нас!

Хрестився і кланявся, стукаючи лобом об встелену курячим послідом долівку, а ми, оглушені несамопитим громовинням, тулилися один до одного і тремтіли від страху.

— А ви чога! — закричав сердито Микола. — Що, я за вас хреститися буду?!

Я і брат дружно замахали руками, застукотіли лобами об м'яку долівку. Налякані, робили це так запопадливо, що, коли гроза прогуркотіла на захід, передо мною ще довго хилиталася вгору і вниз залита водою стерня.

Так сусідський Микола почав прилучати нас до релігії. Затамувавши подих, слухали ми про бога та янголів, про чортів і святих, про пекло і рай — всю оту біблійну премудрість, що нею був напханий Микола.

Уроки не минали даремно. Потай від мами ми хрестилися на ніч, хрестили і маму, коли вона поверталася до нас спиною, бо не хотіли, щоб вона потрапила в пекло. Хрестили й kota.

Я часто мріяв про рай. Просто неймовірним здавалося, що рай увесь в садах з золотими та срібними яблуками, що немає в ньому злих собак та сторожів, які за якесь там червине яблуко шмагають кропивою.

Потім ще хотів мати крила. Великі, як у гусака, щоб літати, наче янгол.

Бентежило лише одне: для того, щоб потрапити в рай, неодмінно треба померти. А вмирати чомусь не хотілося. Навіть Миколі, хоч він сам переконував нас, що райське життя набагато краще від земного.

Якось Микола сказав, що до раю можна потрапити й живцем, тільки для цього треба стати святым.

Може, мені зрештою і вдалося б прилучитися до лику святих, якби не один випадок.

Була у Миколи стара баба, яка доживала свій вік у старшого сина. Весь час лежала вона на печі, прогриваючи натруджені кості, і лише в гарячі літні дні виповзала на сонце. Постогнувши і хриплячи, дивилася вона безбарвними, байдужими очима, і мені здавалося, що баба сліпа.

— Ох, господоньку, коли ти вже забереш мене, рабу твою, до себе! — раз по раз благала вона.

Ми, принишклі, сиділи коло неї, розглядаючи і потемнілу та звислу, наче з чужого обличчя, шкіру на лиці, і запалий рот з чорним зубом—пеньком, що ним баба перетирала хліб, і висушені працею руки. Трохи зігрівши старечі немочі, баба завжди починала розповідати нам казки та релігійні історії. Часто замовкала і довго шамкала беззубим ротом, а потім ніяк не могла пригадати, про що ж вела мову.

Якось вона заговорила про рай.

— І от ви, рабенята божі, — шамотіла баба, — будете там вічно сидіти і голосочками янгольськими прославляти господа бога нашого...

— Як прославляти?

— Співати, дитинко, співати. Дадуть вам янголи архви у руки...

— І довго співати треба? — тремтячим голосом перебив я.

— Вічно співатимете.

Світ померк мені в очах.

Пригадав уроки співу у вчителя музики, який, на мою бідну голову, був твердо переконаний, що таланти не родяться, а робляться і що навіть ослиська можна навчити мелодійно співати.

Коли він, високий і довгобразий, повільно заходив у клас, я припадав до парти, як припадає, мабуть, до землі перепел перед кібцем. Та вчитель відразу ж знаходив мене, тикав довгим, як смичок, пальцем і трохи в ніс говорив:

— Іди до дошки.

Я покірно виходив з—за парти, і починалися мої муки.

— До! — вдаривши камертоном по столу, командував учитель.

— До—о! — заводив я. Учитель морщився.

— Ре!

— Ре—е! — щосили намагався я взяти вірний тон.

— Мі!

— Мі—і!

Вище мені не вдавалося забратись. Сердито махаючи руками, учитель зривався на ноги, боляче стукав мене камертоном по лобі і знову примушував затягувати оте прокляте "до".

Кінчалось тим, що я, ледве стримуючи сльози, заводив таке дике "мі", від якого вчитель злякано затуляв вуха, а клас хилився од реготу...

Отож, почувши, що доведеться співати і в раю, я увявив собі довготелесого бога з ненависним камертоном у руці. Простягаючи неблаганного пальця, він дістає мене з райських кущів і примушує голосити "до" — на потіху всьому раєві.

І якщо тут, на грішній землі, все—таки була надія спекатись отих співів, то в раю вони будуть вічними...

В той же день, збунтувавшись проти релігії, я люто побився з Миколою. Зціпивши зуби, з насолодою гамселив кулаком товариша, і мені здавалося, що я б'ю вчителя музики, який зіпсував мені рай ненависними співами.